
Péter H. Mária: Az Erdélyi Gyógyszerészet Magyar Vonatkozásai I.–II. kötet

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadványa, Kolozsvár, 2013, 391 + 495 oldal

Dr. Erős István

Recenzie carte

Relevanța maghiară a farmaciei ardelean.

Nagy várakozással vettem a kezembe Péter H. Mária kétkötetes könyvét, amely imponálóan gazdag tárházat kínálja a gyógyszerészet történetének. A munka rendkívüliségét már az is ékesen bizonyítja, hogy az 1. kiadást *prof. Zalai Károly*, a magyar és nemzetközi gyógyszerésztörténet kutatásának doyenje ajánlotta az olvasók figyelmébe, hiánypótló munkának, valamint a nemzetközi gyógyszerészet ügyét és fejlődését szolgáló alkotásnak nevezve a könyvet. A második kiadás elé *prof. Kapronczay Károly* rk. egyetemi tanár, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár főigazgatója írt meleg hangú előszót, melyben hangsúlyozta, hogy a monográfia hatalmas, elmélyült kutatás eredménye, és e munka ismerete és használata nélkül senki nem foghat Erdély gyógyszerészi múltjának kutatásához, ismertetéséhez.

Várakozásomban nem csalódtam. Ha röviden, három bővített mondatban kellene jellemeznem Péter H. Mária könyvét, a következőket írnám:

1. Hatalmas és felbecsülhetetlen értékű tudományos dokumentum-gyűjtemény, adatbázis egy fontos, az emberek élete és egészsége szempontjából nélkülözhetetlen szakma – a gyógyszerészet – tárgyi, személyi vonatkozásairól, infrastruktúrájáról;
2. Izgalmas, lebilincselő olvasmány a régi idők és a 20. század gyógyszerészeiről, gyógyszerészeiről, a gyógyszerészképzésről és a gyógyszerészek különböző szervezeteiről;
3. Szívig érő vallomás egy, az anyaország határain kívül, kisebbségi sorban élő értelmiségi réteg gondjairól, örömeiről, harcairól.

Book review

Hungarian aspects of Transylvanian Pharmaceutics.

Az első kötet spirális szerkezetű. A szerző először kívülről, a létesítmények oldaláról mutatja be az erdélyi gyógyszerészetet. Megismerjük az első kötet első fejezeteiben az erdélyi gyógyszerészi hálózat kialakulását, a tábort és katonai gyógyszerésztárolásokat, az udvari (fejedelmi) patikákat, az egyházi gyógyszerésztárolásokat, majd ezen előzmények után bemutatja a polgári gyógyszerésztárolások hálózatának kialakulását, fejlődését, Erdély megyei és városai szerinti bontásban. Lebilincselő az adatgazdagság, ami ezekben a fejezetekben élénk tárul. Külön fejezet tárgyat képez az erdélyi gyógyszerésztárolások elnevezése.

Egy egyetemi polgár számára a legizgalmasabb olvasmány a képzés történetének feltárása, és ezzel a fejezettel az előbb említett spirál belső ívére kerültünk. A létesítmények, a gyógyszerésztárolások helyeinek bemutatása után megismerjük a tudás bázisait, hol szerezték meg a gyógyszerészek a szakmai tudást, a szakma magas szintű műveléséhez szükséges képességeket, hogyan alakult ki a fiatal gyógyszerészekben a szakmai igényesség és a hivatástudat. Pontos ismertetést kapunk az egyetemi oktatást megelőző képzésről, a patikai gyakornoki működésről (az ún. tirociniumról), és a Mária Terézia rendeletében kötelezővé tett approbációs vizsgáról. A kolozsvári egyetem létrehozása előtti időkben az erdélyi fiatalok a nagyszombati egyetemen, illetve nyugat-európai egyetemeken szerzhettek oklevelet. Bőséges adatok találhatóak az 1. kötetben a külföldön oklevelet szerzett gyógyszerészekről, 1704-től 1908-ig. Külön terjedelmes táblázatban találjuk meg a pesti, majd budapesti egyetemen oklevelet szerzett erdélyi származású gyógyszerészek adatait. Érdekes meg-

említeni, hogy Erdély egyik ékessége, a kolozsvári egyetem megalakítása után is számos erdélyi fiatal szerzett gyógyszerészi oklevelet Budapesten.

A könyv talán legizgalmasabb fejezete a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem megalakulásának és működésének története. Részletesen megismerjük a gyógyszerészképzés neves tanárainak életét, munkásságát. Érdekes színfoltja a munkának az 1903-ban végzett évfolyam tagjai életpályájának bemutatása. Ez az évfolyam tablót készített, és a hallgatók mellett a tanárok arcképe is szerepel a tablón. A szerző – gondos és alapos munkával – felderítette e 23 fiatal gyógyszerész életútját, pályafutásuk fontosabb állomásait. (Megemlítem, hogy ez az évfolyam arról is nevezetes, hogy itt és ekkor szerzett oklevelet az első magyar gyógyszerésznő, *Thinagel Seraphin*, aki vizsgáit kitüntetéssel tette le.)

Az erdélyi magyar gyógyszerészképzés a trianoni békediktátum, majd Észak-Erdély átmeneti visszacsatolása, a kolozsvári egyetem száműzetése, majd visszatelepülése után 1948-ban Marosvásárhelyen folytatódott. A marosvásárhelyi képzést is gazdagon dokumentált fejezet ismerteti. Megtaláljuk ebben a fejezetben a képzés tanrendjét, a Gyógyszerész Kar tanszékeinek történetét, a kiváló tanárok életútját, munkásságát, valamint az 1950-2000 között végzett hallgatók névsorát. Szép és fontos fejezete a könyvnek a gyógyszerészdoktori fokozatot szerzett erdélyi gyógyszerészek bemutatása.

A spirál legbelső ívén a gyógyszerészek szakmai szervezeteinek, a különböző egyesületeknek a bemutatása található. Kulcsfontosságú fejezet ez, hiszen a szakmai szervezetek az egyén erejét és hatóképességét megsokszorozzák, érdekvédelmet, jogi segítséget és a szakmai tudás bővítésének lehetőségét is kínálják.

Az első kötet utolsó négy fejezete kultúrtörténeti és szociológiai érdekességet kínál, a szerző külön ajándéknak tekintem ezeket a fejezeteket. Az erdélyi gyógyszerészek magyar nyelvű írásbeliségét bemutató fejezetből megismerjük a szakmai folyóiratokat és időszakos kiadványokat. Külön örömet jelent az olvasónak az erdélyi gyógyszerészek verseinek olvasása, és azon irodalmi művek ismertetése, neves szerzők tollából, akik kapcsolatban álltak erdélyi gyógyszerészekkel. Kosztolányi Dezső anyai nagyapja, Brenner József gyógyszerész volt, aki Temesváron gyakornokoskodott, majd Versecen vett gyógyszerertárat. Róla írta a *Nyugat* nemzedékének nagy költője, az unoka az alábbi sorokat:

„Patikus család hű fia,
Könyved se volt több,
Csak egy latin, ó *Pharmacopoea*”

(Kosztolányi Dezső:
A szegény kisgyermek panaszai)

Külön fejezetben találjuk meg azon hölgyek neveit, akik kapcsolatban álltak a gyógyszerészettel, pl. az erdélyi fejedelmek feleségeit, akik patikaszerekkel foglalkoztak, gyógyszerrel és gyógyító tanácsokkal látták el a környezetüket. Nagyon tanulságos megismerni azt a vitát, amit a szakma a nők gyógyszerészként való tevékenysége ellen – vagy mellette – folytatott. Megtalálhatók egy részletes táblázatban azon hölgyek adatai, akik a kolozsvári egyetemen 1902 és 1919 között gyógyszerészi oklevelet szereztek, illetve gyógyszerészi esküt tettek. Külön táblázat mutatja be azokat a hallgatónőket, akik Kolozsvárról Szegedre települtek.

Az első kötet utolsó fejezetében a szerző a 48-as szabadságharcban részt vevő erdélyi gyógyszerészeket mutatja be.

Az első kötethez hasonlóan, nem kevésbé értékes és hasznos a második kötet lapozgatása. Ebben a kötetben az erdélyi származású, illetve Erdélyben tevékenykedett, elhunyt neves gyógyszerészek életrajzát találja meg az olvasó. 261 gyógyszerész és 25 gyógyszerész-dinasztia adatait olvashatjuk. Kiemelem *Dávid Lajost*, *Novák Istvánt*, *Széki Tibort*, akik a szegedi gyógyszerészképzés jeles alakjai voltak, valamint *Augusztin Bélát*, a neves botanikust, aki a Gyógynövény Kísérleti Állomást hozta létre, *Ilosvay Lajost*, a Műszaki Egyetem kiváló tanárát és *Kazay Endre* polihisztor gyógyszerészt, akit a magyar Scheele-nek neveztek a tisztelői. Őket, mindnyájukat Erdély adta a magyar tudománynak.

A szerző a bevezetőben Pataki Jenő, neves erdélyi orvostörténész keserű szavait idézi: „*Ebben a zaklatott életű jelenben akad-e valaki, kit a múlt életjelenségei érdekelnek? Mindenkít a jövő kérdése érdekel. Vajon nem halt-e ki a jelen emberében az érdeklődés, hogyan éltek elődeink? Vajon lesz-e, aki elolvassa?*”

A szerzővel együtt én is remélni merem, hogy továbbra is lesz.

dr. Erős István egyetemi tanár
Szegedi Tudományegyetem
Gyógyszerésztudományi Kar

* A könyvismertető megjelent a *Gyógyszerészet c. szaklap* LVIII. évf. 8. szám, 522–523. oldalain (2014. augusztus).